

MAJANDUSTEATED

Weekly Bulletin of the Institute of Economic Research

KONJUNKTUURINSTITUUDI VALJAANNE

ILMUB KORD NÄDALAS

Toimetus, tel. 430-23. Piiskopi 2.

Talitus, tel. 468-24. TALLINN, Toom-Rüüti 10.

Tellimishind aastas Kr. 5.—

ühes kuukirjaga „Konjunktur“ Kr. 12.—

Üksiknumber 15 senti.

KONJUNKTUURINSTITUUDI DIREKTOR
JA VASTUTAV TOIMETAJA

A. PULLERITS

TOIMETAJA A. TOOMS

Majandussektiooni juhataja J. Janasson
Sektiooni nõukogu esimees J. Jaakson
Põllumajandussektiooni juhataja J. Kurkus
Sektiooni nõukogu esimees dr. E. Terasmäe
Riigimajanduse osa toimetaja A. Keller

Nr. 5

Tallinn, 6. veebruaril 1940

VI aastakäik

SISU:

Lk.

CONTENTS:

Page

PÕLLUMAJANDUS

Kanepikasvatuse tarvidusest ja tootmiskulust . . . 78
Aedsaaduste eksport 1939. a. 81

AGRICULTURE

*Necessity of Hemp Cultivation and Cost of Pro-
duction 78*
Exports of Fruit and Vegetables in 1939 81

TÖÖSTUS JA KAUBANDUS

Töö- ja palgaolud tööstuses detsembris 1939. a. . . 84

INDUSTRY AND TRADE

*Labour and Wage Conditions in Industry, Decem-
ber, 1939 84*

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD

Võiturg 88
Juustuturg 88
Kaseiiniturg 88
Peekoniturg 89
Tapaloomade- ja lihaturg 89
Toornahkadeturg 89
Kanamunaturg 90
Piimaturg 90
Teraviljaturg 90
Linaturg 91
Kartuliturg 91
Aedviljaturg 92
Kalaturg 92

AGRICULTURAL MARKETS

Butter Market 88
Cheese Market 88
Casene Market 88
Bacon Market 89
Catle and Meat Market 89
Rawhide Market 89
Egg Market 90
Milk Market 90
Grain Market 90
Flax Market 91
Potato Market 91
Vegetable Market 92
Fish Market 92

VÄLISMINISTEERIUMI VALISKAUBANDUSE
OSAKONNA TEATED

Taani majandus esimesil sõjakuil (September —
detsember, 1939. a.) 99
Rootsi majanduslik olukord 1939. a. viimasel
veerandil 95
Antwerpeni ja Rotterdami sadamasse m. a. dete.
saabunud laevu 96

FOREIGN TRADE DEPARTMENT INFORMATION

*Danish Economy in the First Four Months of
the War 99*
*Economic Conditions in Sweden for the Last
Quarter of 1939 95*
*Answerp and Rotterdam Harbour Activities in
December, 1939 96*

PÖLLUMAJANDUS

KANEPIKASVATUSE TARVIDUSEST JA TOOTMISKULUST. NECESSITY OF HEMP CULTIVATION AND COST OF PRODUCTION.

Agr. N. Viilup.

Ehkki kanepikasvatust meie talundeis tun- takse juba ammust ajast ning kanepil kiud- taimena lina kõnval on suur tähtsus, ei ole selle kasvatust meil kuigi levinud. Ka- nepikasvatust teostatakse rohkem küll L- Eesti talundeis ning viimasel ajal väiksemal määral mujalgi, eriti uudismaakultuurina soodes, kuid siiski peamiselt ainult talundi- te omatarviduse rahuldamiseks, kuna kodu- maise kanepi kui müügikauba vastu ei ole senini olnud turul nõudmist. Olgugi et meie kanep mihuselt on võrdlemisi hea, ei suut- nud see kehtivate kaubandus-korralduste juures võistelda hinnalt odavamana lõunamai- se kanepiga. Kanepi sisseveo tõttu on olu- kord kujunenud isegi selliseks, et ostukau- baga rahuldatakse praegu ka suurem osa talundite köietarvituse nõudeist. Mis mää- ral koguselt ning väärtuselt toimus kanepi- kiu sissevedu viimaseil aastail, näitavad andmed:

Kanepikiu sissevedu.

Imports of Hemp Fibre.

	Sissevedu kv-des <i>Volume in Qu.</i>	Sisseveo väärtus 1000 kr- des <i>Value in Ekr</i>	Sisseveetud kiukogusest toodi praegusõdivaist riigist *) <i>Imported from Countries Now at War</i>	
			kv	%
1938	5667	205	4901	86,5
1937	7899	320	7817	92,6
1936	7926	305	7288	91,0
1935	7703	339	6522	84,6
1934	5276	241	4957	94,0
1934—38	6895	282	6197	89,9

Kanepikiudu veeti sisse 1934—38. a. keskmiselt aastasi 6895 kv 282 tuh. kr. väärtuses, kuid üksikul aastail tõusis sisse- vedu isegi ligi 8 tuh. kv. Ositades sisse- veetud kiukoguse päritolu järgi selgub, et 5 a. keskmiselt imporditi kanepikiudu meile ligi 90% ulatuses Inglisest, Prantsusest ning nende asumaist, kusjuures Briti-India kanep oli esikohal, kattes 80% ulatuses kogu sisseveo. Peale kanepikiu veetakse meile sisse veel kanepist kõisi ning nõöri

koguslikult 5 a. keskmiselt ligi 200 kv ula- tuses aastasi. Kanepi keskmine tarvitus aastasi ulatub meil seega pisut üle 7000 kv, peale vähese omatoodangu, mis kaetakse impordiga.

Kuna praegune erakorraline ajajärk teeb üldiselt kanepikiu, samuti kanepist valmis- toodete, sisseveole takistusi ning sissevedu endisist peasisseveomaist on raskendatud või täiesti võimatu, tuleks laiendada meie kanepikasvatust 1400—2000 ha ulatuses, et see suudaks katta meie üldise kiutarviduse. Kanepikasvatuse laiendamine kiu tootmise otstarbel talundite omatarvituseks kui ka turutoodanguks siseturunõude rahuldamise piires on ka valuutasäästu ja välisriigist sõltumatulks muutumise seisukohalt meil õi- gustatud. Tuleb veel rõhutada, et kui kanepi sissevedu sõjalulukorra jätkumisel toimuks meil ka k. a. endiste aastate koguste ulatu- ses, kuluks selleks kahtlemata juba palju enam valuutat, kuna kanepi ostuhind on tunduvalt kallim.

Kuigi on selge, et kanepikasvatuse laien- damine on tarvilik, ei teostu see siiski en- ne, kui kanepikiu müügihind kerkib vähe- malt sääraselt, et tootjail oleks kiu müügi korral võimalik saada tagasi tootmisega ühenduses seisvad kulud.

Kanepikasvatuse kulusid ha kohta, kanepi- kasvatuseks tarvisminevat tööajakulu tun- dides ning kv kanepikiu tootmiskulu viima- seil aastail kui ka praeguses olukorras on püüdnud selgitada Põllutöökoja Põllumajan- duslik Raamatupidamistalitus. Seks on ka- sustatud üksiktalundeist pärinevaid kanepi- kasvatuse arvelehti ning kanepikasvatuse alal omavahel võistlevate maanoorte poolt kogutud materjale. Üldse on töötletud materjalid pärit 24 talundist.

Kiudtaimed on neid meie väheseid põl- lukultuure, millised tarvitavad (peale juur- vilja) rohkesti inim- ning hobusetööd. Kuid tööõudlus ha kohta sõltub siiski suuresti tööoskusest, mis selle kultuuri viljelusel on

*) Inglisest ja Prantsusest ning nende asumaist.

Inim- ja hobusetöö nõudlus tundides ha kanepimaa kohta.

Labour and Horse Power Requirement for Hemp Cultivation per Ha.

	1937/38 p.-a.				1938/39 p.-a.				1937—39 p.-a. (2 a. keskm.)			
	Inimtöö		Hobusetöö		Inimtöö		Hobusetöö		Inimtöö		Hobusetöö	
	tundi	%	tundi	%	tundi	%	tundi	%	tundi	%	tundi	%
1. KANEPIKASVATUSE TÖÖD:												
Maaharimine	56,9	3,52	113,9	20,98	52,3	3,37	87,4	18,45	54,6	3,44	100,7	19,82
Väetamine	24,9	1,54	14,2	2,62	51,0	3,28	32,6	6,88	38,0	2,40	23,4	4,60
Kälv ja külvi järeltööd	17,5	1,08	25,4	4,67	22,9	1,47	26,6	5,62	20,2	1,27	26,0	5,11
Hoolitsemine	8,8	0,51	—	—	5,0	0,32	—	—	6,7	0,42	—	—
Kanepi katkumine ja vedu	497,1	30,71	6,3	1,16	361,5	23,26	3,1	0,65	429,3	27,06	4,7	0,92
Kanepiseemnete tööd (eraldam., peksmine, puhastamine)	205,8	12,71	6,6	1,22	245,7	15,82	—	—	225,8	14,24	3,3	0,65
Kokku 1: kanepikasvatustööd	810,6	50,07	166,4	30,65	738,4	47,52	149,7	31,60	774,6	48,88	158,1	31,10
2. Kanepivarte esimene töötlemine	280,4	16,64	174,9	32,22	265,3	17,07	146,0	30,84	287,3	16,85	160,5	31,58
3. Kanepivarte teine töötlemine	538,8	33,39	201,6	37,13	550,3	35,41	177,9	37,56	544,5	34,32	189,7	37,32
KOKKU KOIK TÖÖD	1 618,7	100,00	542,9	100,00	1 554,0	100,00	473,6	100,00	1 586,4	100,00	508,3	100,00

eriti tähtis, kuid ka saagi suurusest. Üldse võiks kiudtaimede viljelustööd ositada kasvatustööks ja varte esimeseks ning teiseks töötlemiseks, kusjuures kasvatustööde all võiks eraldada maaharimist, väetamist, seemendamist, hoolitsemist, taimede katkumist ning varte kokkurevedu ja seemnete tööd, nagu kuparde eraldamist, peksmist ning puhastamist. Esimese töötlemise alla kuulungsid leoaokude korrashoid, varte likku ning leost vedu, varte järeleotamine, pleegitamine, kuivatamine ning kojuvedu; teise töötlemise alla jääksid siis ainult varte rehes kuivatamine, murdmine, ropsimine, sugemine, valmiskiu kimpudesse sidumine ning taku korraldamine.

Ositades kanepikultuuri viljelustööd eelpooltoodud liigituse kohaselt selgub, et vaatlustalundite keskmiselt ei olnud töö nõudluses ha kohta viimaseil aastail eriti suurt kõikumust ning 2 a. keskmiselt, s. o. 1937—39. p.-a-l, kulus ha-le inimtööd 1586,4 ja hobusetööd 508,3 tundi. Üksikute töölükide osatähtsuse järgi langes kogu ha inimtöö nõudlusest kanepikasvatustööde arvele 48,83% ja kanepivarte esimeseks töötlemiseks 16,85 ning teiseks töötlemiseks 34,32%. Kuna kanepi katkumine toimub tavaliselt alles hilissügiseil ning teine töötlemine teostatakse talvel, ei ole suur osa kanepikultuuri viljelustööst sesoonse iseloomuga, mis teeb soodsaks selle kultuuri laiendamise ka praegusel ajajärgul, mil meil on inimtööjõust puudus. Võrreldes inimtööga langeb hobu-

setöö nõudlus veelgi enam talveperioodile, mil hobuseil on töökoormis talundis väiksem.

Nagu nähtub, on kanepikultuur üldiselt suure töö nõudlusega, kuid vaatlustalundis oli see tingitud veel ka kanepikasvatuse intensiivsusest, mistõttu ha kiutoodang 2 a. keskmiselt ulatus 6,37 kv-le, kusjuures arveaastate järgi saadi ha-lt kiudu 1937/38. p.-a-l 6,95 ja 1938/39. p.-a-l 5,79 kv. Arvestades veel, et peale puhta kiu saadi ha-lt ka takku pisut üle 1 kv, tuleb meie oludes sõõrast toodangut pidada kõrgeks. Toodangu kõrgus on mõistetav, kuna andmed on enamuses pärit maanoorte võistlustalundist, kus kanepikasvatuse toimus peamiselt aia maal. Eraldades aga 1938/39. p.-a. kanepiviljeluse andmeid juhud, millised intensiivsusest on pisut madalamad vaatlustalundite keskmistest ning lähenevad enam-vähem riigikeskmisele, selgub, et neis talundis oli töö nõudlus ha kohta inimtöö osas 1218,3 ja hobusetöö osas 396,7 tundi, kusjuures ha kiutoodang ulatus 3,82 ning takutoodang 1,60 kv-le.

Kanepi ha-saagi tootmine maksus intensiivse viljeluse juures 1938/39. p.-a-l 669,59 kr. e. a. 643,25 kr. ja 1937—39. p.-a., s. o. 2. a. keskmise, 656,42 kr. vastu. Seega tõusis ha tootmiskulu viimaseil vaatlustalundil, vaatamata saagi langusele, võrreldes e. a. g. 26,34 kr. ehk 4,09%, tingituna tööpalkade ning väetiskulude tõusust. 1938/39. p.-a-l an-

Kanepikasvatuse kulud ha kohta kr-des.

Expenses of Hemp Cultivation per Ha, in Ekr.

	1937/38. p.-a.			1938/39. p.-a.			1937-39. p.-a. (2 a. keskm.)		
	kogus	Kr.	%	kogus	Kr.	%	kogus	Kr.	%
Inimtöö tundi/kr.	1619	816,65	49,07	1654	834,13	49,92	1586	824,89	49,49
Üldkulud ja maksud	—	78,92	12,27	—	83,50	12,47	—	81,20	12,37
Hobusetöö tundi/kr	543	91,21	14,18	474	84,30	12,69	508	87,75	13,37
Masinriistade üür	—	20,80	3,23	—	21,23	3,17	—	21,02	3,20
Ehitiste üür	—	7,82	1,22	—	7,88	1,17	—	7,84	1,19
Maaparanduste üür	—	7,50	1,17	—	7,44	1,11	—	7,47	1,14
Maarent	—	8,00	1,24	—	7,31	1,09	—	7,66	1,17
Seeme kv/kr	1,20	30,00	4,66	1,20	29,76	4,44	1,20	29,88	4,55
Kütte	—	10,35	1,61	—	10,21	1,62	—	10,28	1,67
Väetiskulu: laudväetis	—	41,81	6,50	—	64,23	9,69	—	53,02	8,08
kunstväetis	—	22,69	4,46	—	18,88	2,82	—	23,79	3,62
kokku	—	70,50	10,96	—	83,11	12,41	—	76,81	11,70
Mitmesugust	—	2,50	0,39	—	0,74	0,11	—	1,62	0,25
KOKKU TOOTMISKULUD HA KOHTA	—	643,25	100,00	—	669,59	100,00	—	656,42	100,00
Maha: seemne väärtus kv/kr	5,66	83,40	—	4,95	74,25	—	5,26	78,90	—
Jääb: kiu ja taku tootmiskulu kv/kr	8,10	569,85	—	6,81	595,34	—	7,45	577,52	—
Maha: taku väärtus kv/kr	1,15	17,25	—	1,02	15,30	—	1,08	16,20	—
Jääb: kiu tootmiskulu kv/kr	6,95	542,60	—	5,79	580,04	—	6,37	561,32	—
Kv kanepikiu tootmiskulu	—	78,07	—	—	100,18	—	—	88,12	—

dias vaatlustalundeis kanep ha-lt 4,95 kv seemet ja 6,81 kv kiudusaadusi, millest oli takku ligi 15% ehk 1,02 kv ning kiudu 5,79 kv. Nagu toodust nähtub, moodustab takk osatähtsuseilt võrdlemisi madala %-di kiudusaadusist vaatlus- kui ka eelmisel aastal.

Lahutades ha kanepikasvatuse kuludest kõrvalsaaduste, s. o. seemne- ning takutoodangu realiseerimise väärtuse, leiame kogu kiusaagi tootmiskulu. Vastavalt kiutoodangule ning kiu tootmiskulule maksus kõrge toodangu puhul tootjal endal kv kiudu 1938/39. p.-a-l 100,18 kr. e. a. 78,07 kr. ja 2 a. keskmise 88,12 kr. vastu.

Kanepikiu tootmine tuli seega ka intensiivsel viljelusel, kus ha toodang oli kõrge, võrdlemisi kallis. Võrreldes aga kv kanepikiu tootmiskulude kujunemist saagirühmade järgi selgub, et saagihüüku tootmiskulu peamiseks alandamise vahendiks peale ratsionaalsema töökorrastuse on ha saagi tõstmine. Nii maksus ha-saagi tootmine vaatlustalundeis 1938/39. p.-a-l madalama saagi korral, s. o. kui ha-lt saadi kiudu ainult 3,82 kv vaatlustalundite keskmise 5,79 kv vastu ja takku 1,60 ning seemneid 3,50 kv, 548,32 kr. Nimetatud tootmiskuludest moodustas inimtöökulu 261,92 kr. ehk 47,77%, üldkulu 65,49 kr. ehk 11,94%, hobusetöökulu 70,62 kr. ehk 12,88%, üürid 42,10 kr. ehk 7,68%, seeme 30,00 kr. ehk 5,47%, väetis 69,38 kr. ehk 12,65% ning kütte- ning muudkulud 8,81 kr.

ehk 1,61%. 1938/39. p.-a-l ha toodangu langedes vähenes küll tootmiskulu ha kohta 121,27 kr. ehk 18,11%, kuid sellest hoolimata maksus seejuures kv kiu tootmine 123,35 kr., s. o. 23,17 kr. ehk 23,13% enam 1938/39. p.-a. kõigi vaatlustalundite keskmisest kv-kanepikiu tootmiskulust.

Tuleb märkida, et 1938/39. p.-a-l maksus kv kanepikiu tootmine 100,18—123,35 kr. neis vaatlustalundeis, kus kanepikasvatus oli intensiivne ning seetõttu ha kiutoodang kõrge, s. o. 3,82—5,79 kv. Kuna aga üleriigiliselt võiks praegusil kogemusil lugeda ha kanepi kõrgemaks toodanguks 3,65 kv kiudu, on neil vaatlustalundite andmeil, kus ha kanepi kiutoodang kõigub samus piires, arvatud ka üleriigilise kanepi ha-kiutoodangu kõrguse juures kujunev kanepikasvatuse kulu ha kohta ning kv-kiu tootmiskulu. Selgub, et üleriigilise ha-kiutoodangu kõrguse juures maksus 1938/39. p.-a-l kv kiutootmine 132,55 kr.

Kanepikasvatuse ulatus on meil aga praegu väike ning selle laiendamisel on tootja kahtlemata huvitatud, mis võiks maksuda kv kanepikiu tootmine üleriigiliselt 1940/41. p. a-l, s. o. eeloleval suvel. Lähtudes 1938/39. p.-a. kanepikasvatuskuludest ning arvestades kulupostide kõiki võimalikke muutusi, s. o. tööpalkade, hobusetöökulu, üüride, väetiskulude jne. kujunemist selgub, et eeloleval suvel võiks ha kanepi-

kasvatuskulu 3,65 kv ha saagi juures tõusta vähemalt 618 kr-le, kusjuures kv kiu tootmine maksuks 152 kr.

Kanepikasvatusega laiemas ulatuses ei ole meie tootjad veel harjunud, mispärast viljelus on suuremal määral seotud riisikoga. Ka on teise tähtsama kiudaine, s. o. lina, kesk-

mine müügihind arvestades riiklike standard-sortide tõusnud kv kohta juba 179—198 kr-le, mistõttu kanepikiu müügihinna kujunemisel madalamalt kui 152 kr kv ei tõuse erilist huvi tootjal, kuna isis kiudtaimede kasvataja võib edukamate tulemustega arendada linakasvatust, mis on praegutekkinud hinnakonjunktuuri juures tasuvam.

AEDSAADUSTE EKSPORT 1939. A.

EXPORTS OF FRUIT AND VEGETABLES IN 1939.

A. Prima.

Hoolimata mitmesuguseist sõjavahekorraga ühenduses tekkinud erilisist olukorrast ja raskusist, millised tunduvalt takistasid meie möödunud hooaja puu- ja köögivilja- ning marjade ekspordit, on saavutatud tulemused, milledega võib jääda täiel määral rahule, kuna 1939. a. veeti aedsaadusi välja 2 617 tn, 1938. a. — 2 708 tn., vähenemine seega 1939. a. vaid 4,5% ja sedagi peamiselt metsamarjade ning konservkurkide arvel jõhvikasaagi tagasihoidlikkuse ja sõjavahekorra tekkimise tõttu meie lähemate naabrite juures, mistõttu konservkurkide eksport jäi peagu täiesti seisma. Teisil aedsaaduste väljaveoaladel on aga saavutatud isegi märgatav edu. Üldiselt kujunes aedsaaduste väljavedu järgmiseks tähtsamate peaalade järgi:

	1939	1938	1939. a. + enam - vähem	1929—35. aastate keskmine
Õunu	472 tn.	284 tn.	+68%	273 tn.
Sibulaid	345 "	248 "	+39%	199 "
Sigureid	392 "	360 "	+9%	325 "
Metsamarju	830 "	1220 "	-32%	188 "
Konservkurke	40 "	278 "	-86%	32 "
Vesihoidiseid	339 "	252 "	+34,5%	" "
Mahlu	19 "	"	"	"
Seeni	5 "	15 "	-66%	" "
Värseid köögivilju	175 "	54 "	+222%	" "

Kogu aedsaaduste väljaveo rahalist väärtust võib hinnata vähemalt kr. 900 000, seega on aedsaaduste ekspordit osa märkimis- ja nimetamisväärt ka meie rahvamajanduse ja aianduse tähtsuse seisukohalt, mis õigustab ja kohustab meid pöörama veel suuremat tähelepanu aiandusele ja kasustama kõiki võimalusi selle edendamiseks.

Jälgides aedsaaduste väljavedu üksikute firmade kaudu selgub meie ühistegelike firmade märkimisväärt ja rõõmustav edusamm, nimelt on ühistegelikud firmad eksporditnud 67,78% kogu aedsaadusist ja erafirmad — 32,22%; seega võib öelda, et meie aedsaaduste ekspordit korraldamisest on suudetud kutsuda võtma osa suur enamuse meie tootjaskonnast. Arengutee on viinud õiges suunas aiapidajate omaalgatusliku ühistegevuse poole, milline eesmärk ka meie põllumajanduse arendamise põhijoonis oli võetud ekspordit arengu aluseks. Sellise ekspordit suunamise ja koondamise tõttu on meie eksport muutunud kahtlematult kindlamaks ja edukamaks, sest aiapidajate otsene huvi, mis ühistegeliku eksportorganisatsiooni tõttu on suuresti tõusnud, on ekspordit saaduste mihuse tõstmiseks suutnud aidata soodsalt kaasa.

Reastades firmasid nende saavutiste suuruse järgi aedsaaduste ekspordit, asetub kogu ekspordit osavõtnud 27 eri firma hulgas 10 tähtsamat firmat järgmises vahekorras.

1. ETK	899 tn.	34,3 %	tõstas 10 erialal
2. Aedvilja Keskühisus	634 "	24,14%	" 14 "
3. E. Väikemaapida- jate Keskliit	192 "	7,30%	" 11 "
4. K. Kilu	188 "	7,17%	" 1 "
5. M. Smirnov	183 "	6,97%	" 4 "
6. „Produkt“	165 "	6,27%	" 2 "
7. P. Markus	137 "	5,24%	" 4 "
8. K/m. C. Ern	81 "	3,08%	" 4 "
9. Üh. „E. Lihaekspordit“	53 "	2,01%	" 3 "
10. Vennad Krevaldid	17 "	0,65%	" 2 "

Kaks esimest eksporditrit kokku on ekspordititnud 58% kogu aedsaaduste ekspordit, seega on suur osa kogu ekspordit langenuid nende firmade õlule, kusjuures 1/3 kogu ekspordit

võtsid osa Aedvilja Keskühisus — 30%, P. Mankus — 25%, Eesti Väikemaapidajate Keskkliit — 21% ja teised vähem.

Sigurite eksport on hoolimata siseturutarviduse tõusust suurenenud 9%, kusjuures ei ole saadud täita kõiki nõudeid ekspordiks sobiva hinnaga saadava kauba puudumisel. Sigurite hind 1939. a. sügisel saavutas rekordseisu, püsidis praeguseni veel märkimisväärselt kõrge (not. hind oli viimati 26 s kg.), hoolimata ekspordi täielikust katkemisest sõjahahekorra tõttu meie naabrite vahel. Sõja edasikestmisel võib hoolimata järjest suurenevast siseturutarbest tuleval hooajal tekkida raskusi sigurite turustamises, kui ei avastata seniks sobivaid uusi turustamisvõimalusi, milleks on püütud saavutada tarvilikku kontakti.

Sigurite ekspordit teostasid ETK — 48% ja K. Kilu — 48%, kusjuures elavamaiks väljaveokuiks osutusid nov. — 142 tn. ja mai — 112 tn. Ekspordi arendamise huvides on tarvilik 1—2 uue sigurikuivatise rajamine sigurikasvatusrajooni.

Metsamarjade eksport oli elav ja nõudmine nende järele püsis, kusjuures ekspordit pohlade osas hea saagi tõttu suurenes üle 50%, kuid jõhvikate saagi osalise ikalduse, külmade ja lume varasema tuleku tõttu ei olnud võimalik rahuldada kaugeltki kõiki välisurgude nõudeid jõhvikate osas, mistõttu nende eksport kuivas kokku 930 tn-lt 352 tn-le. Möödunud hooajal teostus jõhvikate eksport peagu aasta läbi, katkedes vaid juulisep., kusjuures ekspordkogused 1939. a. talvekuil olid märkimisväärt. Kuude järgi eksporditi jõhvikaid: nov. — 181 tn., det. — 60 tn., mai — 38 tn., jaan. — 21 tn., okt. — 20 tn., juuni — 13 tn., märts — 5 tn. ja veebr. — 4,6 tn. Metsamarjade osas on meie välisurg kindlustatud ka tulevikus ja jõhvikate väärtuse tundmise levikuga välisurgudel on avanenud võimalus nende ekspordiks piiramatul määral. Suurema edu saavutamiseks on tarvilik vaid korjajaskonna organiseerimine ühistegelikult ja kaubanduse koondamine korjajate-ühingute kätte ning kõigi võimalike abinõudega metsamarjade kogumise edendamine ja ergutamine.

Metsamarjade osas eksporditi veel 3,7 tn. mustikaid, 1,5 tn. pihlakamarju ja väikesel

määral kibuvitsamarju. Arusaadavalt oli siin tegemist vaid väheste proovidega. Mustikate osas on eksport üldse raskendatud, sest need marjad ei ole eriti transpordile vastupidavad; tavaliselt tuleb neid ekspordida pealt lahtisid sangaga laastkorvides. Metsamarjade ekspordist võtsid osa firmad järgmiselt: Aedvilja Keskühisus — 27%, ETK — 22%, „Produkt“ — 19%, teised 3 firmat väiksemal määral.

Konservkurkide eksport sõjaolukorra tõttu meie lähemate naabrite vahel ning laevavahenduste ajutise katkemisega ka neutraalriikidega on kannatanud kõige rohkem ja vähenenud miinimumini. Vähenemine on olnud suur eriti seetõttu, et eksport det. ja nov. oli minimaalne ja vaevalt märkimisväärt ning täiesti uute turgude avastamine ja läbi-proovimine võtab sõjaolukorras küllaltki aega.

Sõstra-vesihoidiste eksport on suurenenud 35%, kusjuures peamine eksport on langenud sügiskuuile, kuid viimaste kuude elavast ekspordist hoolimata on veel meie tehaseil eksporditõhlikku kaupa ekspordit hoogsaks arendamiseks tarvilisel määral laos. 1939. a. ekspordis tõusis tunduvalt punase sõstra vesihoidiste osatähtsus, moodustades ca 40% kogu vesihoidiste ekspordist. Vesihoidiste osas on väärinud tähelepanu plekkooside kõrval ka tunnid pakendina, mistõttu ei ole pleki vähese saamise võimaluse korral karta selle ala arenemises seisakut, vaid teostub ainult teatav ümberorienteerumine pakendis ja valmistamisviisis. Meie sõstrakasvatajad uuel hooajal arvatavasti ei saa nii kõrgeid hindu, kuid nende turustamisvõimalused töötlemiseks ja töötletud saaduste ekspordivõimalused näivad jäävat püsima vähemalt endises ulatuses ja määral. Üldiselt on vesihoidiste eksport muutunud mitmekesiseks. Ekspordiks on läinud mustsõstra-vesihoidiseid 189 tn, punase sõstra vesihoidiseid — 129 tn, mustika-vesihoidiseid — 12 tn. ja karusmarja-vesihoidiseid — 8 tn.

Ekspordist võtsid osa ETK — 76% (76), Ühing „E. Lihaeksport“ — 15% (3,5%) ja Vennad Krevaldid — 5% (8,2%) — sulgudes 1938. a. andmed.

Värsked köögiviljad on ekspordikaubana tõusnud tähelepanuväärt koguseni. Mõnede saaduste ekspordil on olnud raskusi,

sest need alad ei ole senini veel küllalt kohanenud ekspordi jaoks, mistõttu on olnud raskusi ühtlase kauba saamiseks küllaldaselt määral, samuti on andnud tunda standardsortimendi puudus. Värske köögiviljade osa on meie aedsaaduste ekspordis tõusmas, mispärast on tootjate huvides, et nad asuvad sobivais oludes suuremale köögiviljade tootmisele selliseis sortides, millede ekspord on võimalik ning millised annavad selleks sobiva kauba. Värske köögivilja ekspord on teostanud märkimisväärselt Eesti Väikemaapidajate Kesklit ja Aedvilja Kesktühisus.

Värske köögivilja ekspord on suurenenud koguselt kui ka eksporditud köögiviljaliikide arvult. Ekspordiks läksid järgmised värske köögivilja liigid: lillkapsas, peakapsas, küüslauk, piparjuur (rõigas), värsked peenrakurgid, porgandid, kaalikad, peedid ja selerid. Paar aastat tagasi esinesid väikesel arvul vaid peakapsas, porgand ja peet, kuid nüüd on nende liikide arv õieti mitmekesistunud, kuid kindlasti ta lähemate aastate jooksul veel täieneb ja suureneb, sest kõrgemihuslikele saadusile on võimalik leida välisurgu. Tootjail on tarvilik teada üldisi nõudeid, milledele peavad vastama välisurule saadetakavad saadused.

Söögikaalikas ekspordiks peab olema puhas, rikkumatu, pealispind kuiv, koore värvus kollakas, liha mahlane, helekollakat värvust, taimekahjustajaist rikkumata, hallitusetu, juured ära lõigatud, suurem läbimõõt 90—115 mm; ekspordiks ei kõlba pehme, närtsinud, läbikasvanud, ebamäärase kujuga, küllmunud ega mõruda maitsega kaalikas.

Kloppunud, lõhkenud ja rikutud kaalikaid ei või olla üle 2% arvu järgi, kuni 1% mulda on lubatud.

Söögipeet ekspordiks peab olema pinnalt rikkumatu, kuiv, tumeviolett, liha tumepunane, mitte küllmunud, hallitusetu, mädanikuta, ümmarguste sortide läbimõõt 30—80 mm, piklikel 40—70 mm, mitte üle 2% eeltoetletud nõudeile mittevastavaid peete lubatud (kloppunud, lõhkenud).

Söögiporgand peab olema puhas, terve, piklik, kuiv, oranžpunakat värvust, mahlane, tihe, jämedus vähemalt 25 mm, rikutud eksemplare mitte üle 3%, mulda mitte üle 1%.

Mahlade ekspord oli 1939. a. esmakordne, tema edasiarenemise kohta puudub praegu selgus. Eksporditi jõhvik-, punase sõstra, mustsõstra-, vaarika- ja maasikamahla. Ekspordis K/m. Valmet & Ko.

Seente ekspord sõltub täiel määral seente saagist, seepärast ei olnud 1939. a. madala saagi tõttu siin võimalik ekspordida suuremaid koguseid. Eksporditajaks olid peamiselt V. Romanzev, A. M. Anderson.

Jälgides üksikute aedsaaduste ekspordi arengut tuleb märkida, et edu on olnud kõigi aedsaaduste ekspordi aladel. Ka erakordseil oludel on suudetud säilitada normaalne ekspordikauba-kogus ja varustada õuntega ka siseturgu sellisel määral, et on välditud tarve välispuuvilja impordiks. Kõik see näitab, et aiandus on arenenud ja arendatud õiges suunas ja tarvilikus tempos ning meie vastavate asutiste ja ettevõtete ning isikute töö on kandnud vilja ja täitnud neile pandud lootused.

TÖÖSTUS JA KAUBANDUS

TÖÖ- JA PALGAOLUD TÖÖSTUSES DETSEMBRIS 1939. A. LABOUR AND WAGE CONDITIONS IN INDUSTRY, DECEMBER, 1939.

Aasta lõppkuist on detsember tööstusliku tootmise poolest nõrgemaid kuid. Suurem osa suvesesoonseid tööstusharusid, eesotsas ehitustööstusega, lõpetab dets. suure osas tegevuse. Tõsi, osa ettevõtteid teotseb jõulu eel aktiivsemalt, ent tavaliselt sesoonne tagasimi-

nek kaalub tunduvalt üle selle aktiivsuse. Peale nende tavaliselt ilmnevate tegurite, millised mõjustasid töömahu kujunemist tööstuses, mõjustasid teataval määral tööstusliku tootmist ka sõjaolustikust tingitud majanduslikud raskused. Viimaste mõjustus ei ol-

nud m. a. dets. märgatavalt suur, ent siiski küllaldane selleks, et arvestada seda tootmist pidurdava tegurina.

Töötajate arv tööstuses —
Number of Workers in Industry.

	1. I 1940		Detsembris 1939 In December 1939
	Suurtööstus Large-scale Industry	Suur- ja kesktöös- tus — Large-scale and Middle-sized Industry	
Murrud ja kaevandused — <i>Mines and quarries</i>	4 408	4 514	— 131
Mineraalide töötlemine — <i>Mineral working industry</i>	2 175	2 564	— 505
Metallitööstus — <i>Engineering industry</i>	6 323	7 370	— 154
Keemiatööst. — <i>Chemical ind.</i>	2 327	3 156	— 26
Nahatööstus — <i>Leather ind.</i>	587	792	— 66
Tekstiilitööstus — <i>Textile ind.</i>	10 905	11 494	— 191
Puutööstus — <i>Woodworking industry</i>	2 944	3 863	— 249
Tselluloosi- ja paberitööstus — <i>Cellulose and paper industry</i>	2 675	2 802	— 76
Poliigraafiatööstus — <i>Poly- graphic industry</i>	1 554	2 056	— 25
Toit-, maitseain. ja jookide ts. — <i>Foodstuff, stimul. and beverage industry</i>	3 696	6 762	— 232
Kehakatte- ja pudukaupade ts. — <i>Clothing a. dry-goods ind.</i>	2 000	3 043	— 287
Ehitustööst. — <i>Building ind.</i>	4 442	5 114	— 1601
Elektrijaamad ning gaasi- ja vesivarustus — <i>Electric power plants, gas and water works</i>	1 101	1 155	— 18
Puhastustööstus — <i>Sanitat- ion industry</i>	156	524	— 2
Kokku — Total	45 793	55 214	— 3 562

Suur- ja kesktööstuses, arvatud kaasa jooksvalt arvestatud ehitusettevõtted, teotses m. a. dets. algul 58 776 töötajat; kuu lõpuks langes töötajate arv 55 214-le. Seega kitse- nes töömaht tööstuses dets. jooksul 3562 töö- taja võrra.

Töötajate arv tööstuses:

	Suurtööst.	Kesktööst.	Kokku
1. I 40	45 793	9 421	55 214
1. XII 39	48 715	10 061	58 776
1. I 39	45 863	9 367	55 230
1. I 38	44 583	8 796	53 379
1. I 33	26 929	4 497	31 426
1. I 29	29 957	4 992	34 949

Suurenemine või vähenemine 1. I 1940:

Võrreldes:			
1. XII 39	-2 922	-640	-3 562
1. I 39	-70	+54	-16
1. I 38	+1 210	+625	+1 835
1. I 33	+18 864	+4 924	+23 788
1. I 29	+15 836	+4 429	+20 265

Töömahu kitsenemine töötajate arvu jär- gi m. a. dets. asetleidnud ulatuses mahub siiski ka enne sõda samal ajal toimunud võn- gete raamidesse. Nii vähenes töötajate arv suur- ja kesktööstuses dets. jooksul: 1938. a. — 3141, 1937. a. — 4095 ja 1936. a. — 2608 võrra. Vaid 1935. a., mil majanduskriisi jäl- rel tööstuslik aktiivsus tugevnes pidevalt, vä- henes töömaht dets. harukordselt vähe, ni- melt 1838 töötaja võrra.

Töömahu kujunemise üldiseloostuseks võib märkida, et aasta vahetuseks kujunes töömaht tööstuses töötajate arvult võrdseks e. a. tasemega. Sellest järgneb, et 4 esimese sõjakuu kestel parafüüserus täiel määral aktiiv- suse ülekaal tööstuses, mis m. a. südasuve- kuil, mil töömaht oli maksimumseisus, ula- tus ümmarguselt 3000 töötajale, mida tuleb pidada võrdlemisi tagasihoidlikuks.

Töömahu kujunemist alates m. a. südasu- vest kuni aasta lõpuni iseloostustavad järg- nevad andmed.

	Töötajate arv suur- ja kesktööstust. kuu alguks, arvatud kaasa ehitustööst. (1000)			Tööliste töötundide üldarv samus ette- võtteis ühe tööpäe- va kohta (1000)		
	1939	1938	±%	1939	1938	±%
Juuli	66,0	62,6	+5,3	403	379	+6,3
August	64,2	61,6	+4,3	409	392	+4,3
September	62,9	60,2	+4,4	399	394	+1,3
Oktoober	60,0	59,0	+1,7	392	392	±0,0
November	59,1	58,4	+1,3	383	387	-1,0
Detsember	58,8	58,4	+0,7	356	367	-3,0
	1940	1939		1940	1939	
Jaanuar	55,2	55,2	±0,0		356	

Toodud arvudes peegelduvad kõik tööstus- konjunktuuri mõjustavad tegurid — sesoonsed võnked, erakordseist oludest tingitud muutused ja sellest sõltuvad võnked inimitööjõuma- hus kui ka selle rakendusmääras. Kõigi mai- nitud tegurite mõjustusel vähenes töömaht m. a. võrreldes südasuve maksimumseisuga ca 11 tuh. töötaja võrra e. a. ca 7,5 tuh. töötaja vastu. Töötajate arvult võis ka dets. märke- gata aktiivsuse nõrgenemist suuremal mää- ral kui eelmisel kuul.

Tööliste töötundide arvud näitavad rõõbiti tööliste arvu vähenemisega tööstuses ka töö- olevate tööliste rakendusmäära nõrgenemist. Kõrvutades tagasiminekut tööliste arvus ja teisalt tagasiminekut nende töötundide arvus näeme, et viimasel on tagasimineku mõne %

võrra suurem. Dets. algul ületas töötajate arv e. a. seisu veel 0,7%, ent tööliste efektiivne töömaht tööliste töötundide arvu järgi (ühe tööpäeva kohta) jäi e. a. omast 3% maha.

Sellised vahekorrad on tööaja (sagedamini töönädala, kuid osalt ka tööpäeva) kärpimise tulemuseks. Nagu eelmise majanduskriisi puhul, nõnda ka nüüd on mõningais ettevõteteis, hoidudes tööliste arvulisemast vallandamisest, mindud osalt üle töötamisele lühendatud töönädalaga. Sellist moodust kasutatakse laiemas ulatuses kui mujal eriti puuvillatööstuses. Tuleb märkida, et seda ei ole põhjustanud mitte üksnes sõjast tingitud tootmist pidurdavad raskused, vaid ka veepuudus, mis takistas Kreenholmi Manufaktuuri töötamast endise rakendusega.

Tööaja kärpimiste arvel läks suurtööstuses m. a. dets. kaotsi meestel üldse 0,7% ja naistel — 2,0%. Et kompenseerida teenistuse kaotsiminekut töölistel, maksti mõnedes ettevõteteis töölisile osa kaotsiläinud tööaja eest nn. seisuraha. Nõnda läks töölistel tööajast kaotsi, mille eest ei makstud tasu, suurtööstuses meestel 0,6% ja naistel 1,37%. Suuremaid summasisid maksti seisurahadena m. a. dets. just Kreenholmi Manufaktuuris. Töönädala kestus kujunes suurtööstuses järgnevalt: meestel oli tegelikke töötunde nädalas 48,38, kuid tasu maksti 48,43 töötundi eest; naistel olid samad arvud vastavalt 46,39:46,68 töötundi nädalas.

Suuremas ulatuses kui teisis tööstusharudes oli töönädala kärpimisi tekstiiltööstuses — peamiselt villa- ja puuvillatööstuses. Nii läks seetõttu tööajast tekstiiltööstuses kaotsi meestel üldse 4,9%, sellest puuvillatööstuses 8,9% ja villatööstuses 6,4%. Kuid tööajakadu, mille eest ei makstud tasu, ulatus meestel tekstiiltööstuses üldiselt vaid 3,7%, sellest puuvillatööstuses 5,6% ja villatööstuses 6,4%. Naistöölistel läks tekstiiltööstuses tööajast kaotsi, mille eest jäi ka tasu saamata, 2,7% ulatuses, sellest puuvillatööstuses 4,1% ja villatööstuses 6,0%. Teisis tööstusharudes oli töönädala kärpimisi võrdlemisi harva.

Rööbiti töömahu kitsenemisega ning üldise konjunktuuri nõrgenemisega tööstuses osutas väikest tagasiminekut ka tööstuse tootmistugevus.

Tööstuse tootmistugevuse indeksid (1927—1931=100)*)

	Tootmishüviste tootmine	Tarbimishüviste tootmine	Kokku
1939. a. dets. . .	203,9	115,4	157,3
1939. a. nov. . .	211,7	119,2	163,0
1938. a. dets. . .	189,0	126,9	156,3
1937. a. dets. . .	162,4	114,9	137,4

Suurenemine või vähenemine (±%):

	Tootmishüviste tootmine	Tarbimishüviste tootmine	Kokku
Võrreldes:			
1939. a. nov. . .	— 3,7	— 3,2	— 3,5
1938. a. dets. . .	+ 7,9	— 9,1	+ 0,6
1937. a. dets. . .	+25,6	+ 0,4	+14,5

Tööstuse üldise arengusuuna, ent teisalt ka sõjast tingitud olukorra — toorainete saamise võimaluste ja tööstuskaupade turustamisolude ümberkujunemise tulemusena on tööstuses märgata põhipanevaid struktuurseid nihkumisi. Üldiselt võib öelda, et meie praeguse võrdlemisi rahuldava positsiooni kandvamaks aluseks tööstuses on just kodumaisil maapõuevaradel põhinev tööstussektor. See osutab rahuldaval määral arengut tõususuunas ka praeguses olukorras, kuna teised alad on seevastu nõrgemad. Eltoodud arvud osutavad, et tootmishüviste sektoris, milles kandvama osa moodustavad mainitud alad, nagu põlevkivi-, turba- ja telliskivitööstus ning mõningad muud siia kuuluvad alad, jätkub tootmise tõus edasi, vaatamata sõjast tingitud raskusile. Ses sektoris ületas tootmistugevuse indeks, mis iseloomustab tootmist kaupade koguselt, m. a. dets. e. a. sama kuu indeksi ca 8%. Vastandina sellele osutas tootmistugevus dets. puhttarbimiskaupu tootvaid aladel 9% tagasiminekut. Veel suuremad on lahkuminekut, kui lähtuda pikemaajalistest võrdlusist, 1937. a. võrreldes on ühel pool tõus ca 25%, kuna teisel ei ole üldse märgata edu.

Tööliste töötundide üldarv suur ja kesk- tööstuses (1000):

	Suurtööstus	Kesk- tööstus	Kokku
1939. a. dets. . . .	6 784	1 401	8 185
1939. a. nov. . . .	8 275	1 672	9 947
1938. a. dets. . . .	7 337	1 464	8 801
1937. a. dets. . . .	7 049	1 355	8 404

*) Indeksid standard-tööpäevade arvuga kuude kohta (25 tööpäeva kuus).

Suurenemine või vähenemine 1939. a. detsembris ($\pm\%$):

Võrreldes:

1939. a. nov.	-1 491	-271	-1 762
1938. a. dets.	- 553	- 63	- 616
1937. a. dets.	- 265	+ 46	- 219

Tööliste efektiivne töömaht langes m. a. dets. võrreldes eelmise kuuga 9,9 milj. töötunnilt 8,2 milj. töötunnile; langus ulatub seega 1,76 milj. töötunnile ehk 17,7%-le. Võrreldes e. a. sama kuuga ulatus tagasimineku vaid 0,6 milj. töötunnile. Tuleb märkida, et neis võrdluses mõjub segavalt üksikuid kuil ebaühtlane tööpäevade arv kalendri järgi. M. a. dets. ilmnenud töötundide arvu tagasimineku on peamiselt just selle tulemuseks, kuna dets. oli tööpäevi 3 võrra vähem kui nov. Ka võrreldes e. a-ga oli tööpäevi m. a. dets. 1 võrra vähem.

Kõrvaldades kalendritööpäevade segavat mõju saame töömahu tunduvalt väiksema tagasimineku.

Tööliste töötundide üldarv suur- ja kesk- tööstuses ühe tööpäeva kohta:

	Arv (1000)	Suurenemine või vähenem. ($\pm\%$)		
		dets. võrreldes:		
		1939	nov. 1939	dets. 1938
Murrud ja kaevandused	28,4	- 2,7	- 9,8	
Mineraalide töötlemine	17,7	-12,4	+ 9,3	
Metallitööstus	46,3	- 5,7	- 6,7	
Keemiatööstus	23,7	+ 6,8	- 0,4	
Nahatööstus	5,2	-11,9	- 1,9	
Tekstiilitööstus	67,5	-12,1	-17,7	
Puutööstus	24,0	- 5,4	-11,5	
Tselluloosi- ja paberitööstus	20,6	+ 0,5	- 2,4	
Polügraafiatööstus	13,9	+ 6,1	- 7,9	
Toit-, maitseain. ja jook. ts.	42,5	+ 2,4	+ 1,2	
Kekakatte ja pudukaupade ts.	19,5	-14,5	+16,8	
Ehitustööstus	36,1	-20,3	+33,8	
Elektrijaamad ning gaasi- ja vesivarustus	6,4	+ 1,6	\pm 0,0	
Puhastustööstus	4,0	+11,1	+25,0	
K o k k u	356,4	- 6,8	- 2,8	

Üldise võrdlemisi tagasihoidliku töömahu kitsenemise juures on olukord kujunenud üksikuis tööstusharudes väga lahkuminevalt. Sesooni lõpulejõudmise tõttu oli dets. tagasimineku ehitustööstuses suurim — ca 20%. Samul põhjusil näeme ulatuslikku tagasimineku mineraalide töötlemise alal — 12,4% ja osalt ka nahatööstuses — 11,9%. Ent teisalt leiame võrdlemisi ulatuslikku tagasimineku ka

mittesesoonseil aladel. Selliste tööstusharudena esinevad eeskätt tekstiilitööstus ning kehakatte- ja pudukaupade-tööstus. Osatähtsuselt olulisemaist aladest murrud ja kaevandused, metallitööstus, keemia-, puu-, tselluloosi- ja paberi- ning toit- ja maitseainetetööstus vähendasid töömahtu vähem, osalt aga osutasid koguni väikest aktiivsuse juurdekasvu.

Palga üldsumma suur- ja kesk- tööstuses (1000 kr.):

	Tööliised Administrats. Kokku		
1939. a. dets.	3 407	1 044	4 451
1939. a. nov.	3 880	834	4 714
1938. a. dets.	3 347	1 053	4 400
1937. a. dets.	3 014	946	3 960

Suurenemine või vähenemine 1939. a. detsembris ($\pm\%$):

	Tööliised Administrats. Kokku		
1939. a. nov.	-473	+210	-263
1938. a. dets.	+ 60	- 9	+ 51
1937. a. dets.	+393	+ 98	+491

Tööliste palga üldsumma osutas dets. langust, kuid mitte sel määral kui tööliste vastav tööekvivalent — töötundide üldarv. Rööbiti hindade tõusuga on tõstetud ka tööliste töötasunorme ning osalt makstud ka nn. seisuraha. Kogusummas maksti dets. töölisile 3,4 milj. kr. eelmise kuu 3,9 milj. kr. ja e. a. sama kuu 3,3 milj. kr. vastu. Ettevõtete administratsiooni palganorme tavaliselt ei muudeta jooksvalt rööbiti hindade kujunemisega ning nende suuremaid väljaminekuid elatusmaksumise tõusu arvel on kompenseeritud dets. tavalisest nähtavasti laiemas ulatuses gratifikatsioonidega jõuluks. Nende palgasumma tõusis dets. 210 tuh. kr.

Üldkeskmiselt teenisid suurtööstuses dets. meestöölised 48,7 ja naistöölised — 30,2 s. ning kesk- tööstuses vastavalt 40,0 s. ja 24,8 s. tunnis.

Tööliste nädalateenistus suurtööstuses:

	Nädalateenistus (kr)	
	mehed	naised
1939: dets.	23,6	14,1
nov.	22,4	13,1
okt.	22,3	13,0
sept.	22,2	13,1
aug.	22,4	13,1
1938: dets.	22,0	13,4
	% (1938. a. dets. = 100)	
1939: dets.	107,3	105,2
	Reaalteenistus (1938. a. dets. = 100)	
1939: dets.	100,7	98,7

Üldiselt tuleb märkida tööliste palgaolude kohta tööstuses, et vaatamata tööaja lüheneamisele ja hindade tõusule tööliste reaalteenistust on püütud hoida lähedal endisele tase-

mele. M. a. dets. oli nädalateenistuse ostujõud töölistel suurtööstuses meestel kui ka naistel pärast ajutist väikest tagasiminekut taas umbes sama nagu aasta tagasi.

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD

VOITURG. — BUTTER MARKET.

Võiturgudel avaldus m. n. hindade paranemine. Vastavalt paranenud hindadele noteeriti meie eksportvõihinnaks 213 s. kg franko saatejaam e. n. 208 s. vastu ja seda või eest, mis tuli sisse 29. I — 3. II s. a. Tendents kindel.

Kulgi võihinna tase on sõjaliste konfliktide algusest saadik tõusnud, on piima tootmisvõimalused muutunud raskemaiks. Nii märgitakse Taanist, et kulgi võihind on tõusnud sõja algusest senini 46 Tkr., on sama aja jooksul tõusnud tootmiskulud üle 60 Tkr. 100 kg kohta. Sejuures oli 1938/39. a. üldi-

sel ebasoodsam taani piimamajandusele kui 1937/38. a. Vastavaist andmeist selgub, et 300 ühistegeliku piimatalituse aasta (1. X 38 — 1. X 39) kokkuvõtte järgi maksti piimatootjatele keskmiselt 12,54 ööri kg piima eest, 1937/38. a. — 16,67 ööri vastu. Lõssihind nõrgenes samal ajal 3,19—3,06 öörile kg. Keskmine võihind, millega või realiseeriti, oli 238 ööri kg, millega vaevalt saadi katta tootmiskulusid. Kui tootmiskulud on tõusnud enam kui võihind, tuleb paratamatult Taanis toota piima ebatasuvalt.

JUUSTUTURG. — CHEESE MARKET.

Juustuturul valitseb kindel seisund. Talhinna noteeriti juustuhindade noteerimiskomisjoni koosolekul 5. II eksportjuustule eelnenulist kõrgemad hinnad.

Eksportjuust, mis on vanem kui 120 päeva, noteeriti:

Šveitsi juust hinnati:

	Juusturatta raskus	
	80 kg ja üle	alla 80 kg
12 A palli	143 s. kg	133 s. kg
12 B „	140 „	130 „
11 A „	135 „	125 „
11 B „	132 „	122 „
10 ABC „	105 „	105 „

Siseturu-juustuhinnaks noteeriti šveitsi juust 110—130 s. kg., edami juust 120—130 s. kg., baksteini juust 110—125 s. kg. ja tiltsi

juust 115—125 s. kg. Konservjuust noteeriti rasvasisalduse järgi: juust, mille kuivaines on vähemalt 35% rasva, 110—120 s. kg., vähemalt 45% rasva — 150—170 s. kg. ja vähemalt 50% rasvasisaldusega juust — 190 s. kg.

Ühes riikliku juurdemaksuga saavad juustutööstused eksporditava šveitsi juustu eest praeguse võihinna taseme juures järgmist hinda:

	Juusturatta raskus	
	80 kg ja üle	alla 80 kg
12 A palli	198 s. kg	188 s. kg
12 B „	185 „	175 „
11 A „	180 „	170 „
11 B „	157 „	147 „

Tendents kindel.

KASEIINITURG. — CASEINE MARKET.

Kaseiinhindade noteerimiskomisjoni koosolekul noteeriti 5. II kaseiinile endised hinnad, s. o. toorkaseini I sordi hinnaks 24 s. kg ja II s. 22 s. kg, kusjuures toorkaseini peab

sisaldama kuivainet 36%. Vastavalt kuivaine sisaldusele võib hind kujuneda kas kõrgemaks või madalamaks.

Kaseiiniturul valitseb kindel tendents.

PEEKONITURG. — BACON MARKET.

Peekon- ja elussigade turul püsib rahulik tendents. Vastavalt ekspordivõimalusile maksatakse seakasvatatajale endisi hindu.

Elussigade hindadeks noteeriti: kuni 120 kg rasked 72 s. eluskaalu-kg, 121—160 kg rasked 80 s. eluskaalu-kg ja üle 160 kg rasked 72 s. eluskaalu-kg.

Sead raskusega 90—110 kg eluskaal, sõltuvalt transpordivõimalusist, võivad minna ekspordiks kas elussigadena või tapetult.

5.II—11.II s. a. maksavad Lihaekspordi ühistapamajad seakasvatatajale järgmisi hindu senti kg:

Tapakaal	1. sort	2. sort	3. sort	4. sort
60—72 kg	104	99	93	Sise-
55,5—59 „	99	95	89	туру
72,5—75 „	99	95	89	hinnad
75,5—80 „	95	91	88	

TAPALOOMADE JA LIHATURG. — CATTLE AND MEAT MARKET.

M. n. turustati veiseid nädala algul rohkesti, kuid nädala teisel poolel jäi pakkumine tagasihoidlikumaks ja nädala keskmiselt kujunes pakkumine keskmiseks. Nõudmine keskmine hinnad jäid ka k. n. keskmiselt endisele tasemele. Suur müügil maksus veiseliha:

Suured pullid: rammusad 55—58 s. ja keskmised 53—55 s. kg.

Väiksemad pullid: rammusad 52—55 s., keskmised 51—52 s. ja lahjad 50—51 s. kg. Eluskaalu järgi maksusid suuremad pullid 33—36 s. ja väiksemad pullid 29—31—33 s. kg.

Lehmad ja härjad: nuumatud 60—65 s., rammusad 50—56 s., keskmised 43—48 s., lahjad 35—40 s. ja praak (rebastele) 31—35 s. kg, eluskaalu järgi alates lahjadest 22—29—35—39 s. kg.

Vasikate pakkumine keskmine, nõudmine samuti, hinnad suurema pakkumise ärajäämise mõjul paranesid, peale nuumatute, milliste hind juba varem oli kõrgel tasemel.

5 s. kg-lt kõigi sortide juures. Kuna käesoleval nädalal alustas ühing „Eesti Lihaekspord“ vasikalihakonservide valmistamist, milleks läheb suur osa siseturu-pakkumisest, ei tohiks ka edaspidi esineda liigset vasikalihha hooaegset ülepakkumist. Nii maksusid tapetud vasikad ühes nahaga: nuumatud 70—75 s., rammusad 60—65 s., keskmised 50—55 s. ja lahjad 45—50 s. kg, eluskaalu järgi vastavalt toodud sorte 30—40—47—56 s. kg.

Lammaste pakkumise väike, nõudmine hea. Tapetud lambad ilma nahata maksusid: rammusad 75—82 s., keskmised 70—75 s. ja lahjad 60—65 s. kg.

Eksportlambaliha st makstakse Tallinna tapamajade juures 125 s. kg, eluskaalu järgi franko saatejaam 54 s. kg.

Sigade pakkumine keskmine, nõudmine keskmine, hinnad paranesid 2 s. kg-lt. Nii maksusid tapetud sead ühes peade-jalgadega: noored rasva- ja peekonkaalulised 95—100 s., lihasead (suuremad) 90—95 s. ja poeginud emised 85—87 s. kg.

TOORNAHKADETURG. — RAWHIDE MARKET.

Toornahkadeturul tendents püsiv. Senini noteeriti veisenaahkade hinnad koos, kuna käesolevast nädalast alates noteeritakse eraldi pulli-, lehma- ning mullikanahad. 2. II s. a. noteeriti Börsikomitee juures toornahkade hinnad franko vastuvõtupunkt 5. II — 11. II s. a. järgmiselt:

Veisenaahad, värsked I sort pulli- 110 s. kg, lehma- ja mullikanahad 90 s. kg, II sort pulli- 100 s. kg, lehma- ja mullikanahad 80 s. kg, III sort praaknahad 65 s. kg; soolatud I sort pulli- 130 s. kg, lehma- ja

mullikanahad 110 s. kg, II sort pulli- 115 s. kg, lehma- ja mullikanahad 96 s. kg ja praaknahad 82 s. kg. Tendents kindel.

Vasikanaahad, kuivad I sort, kerged värskelt kuni 3,5 kg kr. 4.80 tk, II sort värskelt raskemad kui 3,5 kg ühe kg hind kr. 1.55 tk ja III sort praaknahad kr. 3.00 tk. Tendents selgusetu.

Lambanaahad, I sort OJ kr. 4.10 tk, II sort J kr. 3.50 tk, III sort L kr. 2.75 tk, IV sort K kr. 2.25 tk ja V sort praaknahad kr. 0.80 tk. Tendents kindel.

Hobusenahad, I sort soolatud 17 kg rasked ja üle ning värskelt 20 kg rasked ja üle kr. 13.— tk, II sort soolatult alla 17 kg

rasked ja värskelt alla 20 kg rasked kr. 9.— tk ja III sort praaknahad kr. 5.— tk. Tendents kindel.

KANAMUNATURG. — EGG MARKET.

Välisurgudel jäid kanamunade hinnad üldiselt e. n. tasemele. Riiklikult kindlustatud hinna tõttu jäi ka meie eksportmunade hinnanoteering endiseks, s. o. 130 s. kg. Siseturumunade hinnaks noteeriti aga 120 s. kg franko kogumispunkt, mis on e. n. hinnanoteeringust 5 s. madalam. Samuti noteeriti 5 s. madalamalt väikeste kanamunade (20—

45 g) hind, s. o. 90 s. kg franko kogumispunkt. Tendents vaikne.

Siseturul maksusid kanamunad m. n. s. paar:

Tallinas	13—18	Valgas	15—18
Tartus	17—19	Rakveres	18—19
Pärnus	16—18	Haapsalus	14—15

PIIMATURG. — MILK MARKET.

Piimahinnad endiselt püsivad. Piimahindade noteerimiskomisjoni koosolekul 5. II 40 Börsikomitee juures noteeriti Tallinna toodavale lahtisele piimale endised hinnad, s. o. I valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 14 s. liiter ja müügil piimatööstustele 13 s. l., II valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 12 s. l. ja müügil piimatööstustele 11 s. l. Nõudmine piima järele oli m. n. hea ja ületas pakkumise. Kuigi on alanud uus hüpsiperiood ja tavalises olukorras on veebruaris piimatoodangu tõus, k. a. külmade ilmade ja kassinat söödaolude tõttu on piimatoodang väiksem kui m. a. samal ajal.

„Eesti Piima“ kaudu saadetakse praegu Nõukogude Liitu üle 30 000 kg piima ja 4000—5000 kg koort päevas. Üldine saadetakv piimakogus suureneb, kuna käesoleval aastal piimasaatmises vaheaeg on 3 kuud eel-

mise aasta 4 kuu vastu. Piima ei saadeta N. Liitu juunis, juulis ja augustis. Koore saatmine k. a. toimub ka suvekuudel.

Piima kvaliteedi hoidmiseks suvekuudel tegelevad praegu piimakaupluste ja piimatööstuste varustajad põllumehed jäävõtmisega.

Kuna N. Liitu saadetava piima kohta on kvaliteedi nõuded suured, korraldatakse kokkuleppel piimaühingutega eksportpiima tootjaille jäävõtmine tasuta.

Väikemüügil maksus piim piimakauplustes m. n. senti liiter:

	I valik		II valik	
	pudelites	lahtiselt	pudelites	lahtiselt
Tallinnas	18—20	—	15—17	14—15
Tartus	17—18	14—15	—	13—14
Narvas	16	—	—	13
Pärnus	19	15	—	14
Rakveres	17	—	—	13
Valgas	16	—	—	12—13

TERAVILJATURG. — GRAIN MARKET.

Chicagos noteeriti m. n. rukkihiinaks 66,02 c. buš. e. n. 69,84 c. vastu s. o. 10,84 kr. kv. e. n. 11,47 kr. vastu ehk 5,5% langust.

Winnipegis noteeriti rukkihiinaks 74,67 c. buš. e. n. 78,19 c. vastu, s. o. 12,26 kr. kv. e. n. 12,84 kr. vastu ehk 4,5% langust.

Nisuhind langes väiksemal määral kui rukkihind. Nisuhinnaks Chicagos noteeriti 96,73 c. buš. e. n. 99,39 c. vastu, s. o. 14,82 kr. e. n. 15,23 kr. vastu ehk 2,7% langust. Winnipegis langesid nisuhinnad e. n. 86,05 c. buš. 84,38 c., s. o. 13,18 kr.-lt 12,93 kr.-le kv. ehk 1,9%.

Maisihind langes e. n. 57,50 c. buš. 55,59 c., s. o. 9,44 kr.-lt 9,13 kr.-le kv. ehk 3,3%.

Sisemaa-linnade turgudel oli tehinguid teraviljaga vähe ja teravilja oli turul üldse vähe, kuna m. n. jooksul kestnud külmad takistasid turukaubitsemist. Teravilja vähesuse tõttu näitasid hinnad osaliselt tõusu. Nõnda võiks märkida hinnatõusu rukki ja odra juures, kuid ka üksikute muude viljade ja teraviljasaaduste juures.

Riigi Viljasalv laseb müügile sigade jõusööda, mis sisaldab 80% rukist, 15% otra ja 5% heinajahu. Sigade jõusööda hinnaks on kaalkuleeritud 13,35 s. kg, franko sihtjaam. Sigade jõusööt jõuab müügile Riigi Viljasalve teateil juba k. n. lõpul.

LINATURG. — FLAX MARKET.

Linaturg viimasel nädalal ei osuta küll enam endist tõusutendentsi ja kohati isegi teatud tagasilööki, kuid linahind püsib siiski endiselt kõrgel tasemel. Linaturu nõrgenemine avaldus peamiselt selles, et ostjad muutsid hinna järjest tõustes ostudes tagasihoidlikemaks.

Belgia linaturg on muutunud tagasihoidlikumaks, kusjuures elavamat nõudmist on kõige madalamate sortide järele, millised lähevad peamiselt sõjavarustise valmistamiseks. Teisalt on nõudmist ka väljavahitud kõrgeimate linasortide järele, millised sobivad kõrgeimate lõngasortide ketramiseks. Viimased lähevad peamiselt USA nõudmiste rahuldamiseks ja nende hind on tõusnud kuni 5000 belgia frangini 100 kg-lt.

Enamik belgia toorlinavabrikuid on lõpetanud töö talve vaheajaks. Linavarte saamisega näib toorlinavabrikul olevat raskusi, sest Belgia oma linakasvatajate poolt pakutavad linavarred on enamikus juba töötletud, kuid Prantsusest, kus küll senini on töötlemata linavarsi külluses, on raskusi nende saamisega. Ka Hollandist on linavarsi raske saada, sest Hollandis pandi kehtima linavarte väljaveotoll, leotamata linavartelt 4 fl. ja leotatud vartelt 8 fl. kv. kohta.

KARTULITURG. — POTATO MARKET.

Jaanuari teisel poolel oli veidi elavust kartulikaubanduses. Peamiselt piiritusvabrikud varustasid endid kartulitega. Põllumehed kartulikuhtu kontrollides vedasid osalt kartuleid vabrikuisse. Viimased teated põllumeestelt kõnelevad, et külmakahjustused ei ole kuigi suured. Mõnedel põllumeestel on küll külm rikkunud kartuleid, kuid seda juhtub igal talvel.

Vabrikuis väljamakstavad kartulihinnad näitavad tõusutendentsi. Alla 16 s. tärgklise-kg enam hindu ei ole. Enamuses makstakse 17—18 s. tärgklise kg ja isegi rohkem. Mõned vabrikud ostavad kv-hinna alusel, makstes läbisegi arvestamata tärgklise sisaldust kr. 3,30 kv.

Rootsis näitavad kartulihinnad järjest tõusu: jaan. lõpul noteeriti Stokholmis hulgi- müügihinnad Rkr. 12,50 kv., 1939. a. kesk-

Viimaste andmete järgi oli linakasvupind Saksas 1939. a. 58 183 ha ja kanepilt 15 848 ha.

Ungaris oli m. a. linasaak 118 900 kv. 1938. a. 87 200 kv. ja 1937. a. 93 046 kv. vastu. Edasist linakasvupinna suurendamist soovitatatakse. Linahind P.-Iiris 1940. a. saagi jaoks on määratud kindlaks 17 š. 6 d kuni 22 š. 6 d l stone kohta, mis 1939. a. oli 10 š. 6 d. kuni 16 š. 6 d. stone'lt.

Linahind meie linaturul jõudis maksimumi jaanuari teisel poolel, mil tipphinnana maksti kr. 360 kaaluil R-sordi alusel, s. o. kr. 2,20 kg-lt. Veebruaril algul muutus aga nõudmine tagasihoidlikumaks, kuna ärid ei julgenud osta lina nii kõrge hinnaga kokku.

Petersis peetud 1. veebr. laadale toodi 3,5 vagunit lina ja müüdi hinnaga keskmiselt kr. 2,00 R-sordi kg-lt.

Püsiv külm takistab linaharimist ja selle tagajärjel ongi viimased linalaadad võrdlemisi linavaesed.

Linahindade noteerimiskomisjoni koosolekul Tallinna Börsil 2.II noteeriti lina-kokkuostuhinnad eelmise nädala tasemele. Tendents tagasihoidlik.

mine noteering oli Rkr. 9,00, mis on sama kõrge nagu 1937. a., kuid 1938. a. keskmine oli Rkr. 8,66 kv.

M. n. Lätis valitsus määras kindlaks hinnad, millega ostetakse põllumeestelt kartuleid: seemnekartuleist makstakse Ls. 7,50 (Ekr. 5,81) endise Ls. 7,00 asemel, söögikartuleist makstakse Ls 6,00 (Ekr. 4,65) endise Ls 5,00 asemel. Vabrikuis äraantud tööstuskartuli hind on edaspidi Ls 4,80 (Ekr. 3,33). Üle 20 km kauguselt toodud kartuleist makstakse lisa 25 sant. (19 s.) kv.

Pikema vaheaja järel noteeriti kartuli- ja kartulitärgklise hindade noteerimiskomisjoni koosolekul 5. II 40 Börsikomitee ruumes järgmised hinnad.

I. kartulil e. n. väljamaksuminnad põllumeestele. Tööstuskartul: piiritusvabrikuis

16—18 s. tärklise-kg, ehk kr. 3.00—3.50 kv. Tendents kindel.

II. kartulitärklis franko Tallinn sort su-

AEDVILJATURG. — VEGETABLE MARKET.

Aedviljaturg on praegu võrdlemisi vaikne. Värsket aedvilja, tomateid, salateid ja rabarbrit, müllised ilmusid müügile paari nädala eest, ei olnud viimaseil päevil müügil.

Suur on sibulate pakumine, kuna müügile tuuakse rohkesti kaupa, mis halhade hoitumise või külmariketega tõttu ei säili. Suurel arvul kokku ostes makstakse sibulaist kokkuostukohtadel kuni 18,5 s. kg.

Õunad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, ilma riikliku juurdemaksuta franko kokkuostupunkt, talisordised I valik 33 s. kg ja II valik 28 s. kg. Tendents püsiv.

KALATURG. — FISH MARKET.

M. n. tuli siseturule värsket kala võrdlemisi rahuldaval kogusel, kuid kärema külma-arene kaubitsemise nõrgalt. Vaatamata nõrgale nõudmisele püüsid kalahinnad endisel tasemel, sest praegused ilmad võimaldavad värskest külmutatud kala säilitada pikemat aega.

Tähtsaima müügikalana esines ahven ja vimb, väiksemal kogusel — koha, haug, latikas ja ka teisi tavalisi kalasorte. Ahvenat müüdi Tallinnas 30—65 s/kg, Tartus ja Narvas 20—45 s/kg, vimba 40—45 s/kg, koha I valik 120—150 s/kg, II valik 100—120 s/kg, luts 40—45 s/kg.

Räimekaubandus: talinoodakalastuse arenemisega suurenes räimesaak, mistõttu värskeid räimi tuleb müügile rahuldavalt Tallinna kui ka sisemaa müügikeskustesse. Räime müügihind kujunes järgnevalt: Tallinna turul nädala algul 20—30 s/kg, nädala lõpupoole 28—35 s/kg, Tartus ja Viljandis 35 s/kg, Narvas (Kolga lahe räim) 30 s/kg.

Turska tuleb müügile keskmiselt koguseis. Müügihind terve kala viisi Tallinnas 20—25 s/kg, Narvas ja Tartus 30—35 s/kg. Filee 50—60 s/kg.

Soolakala järele nõudmine võrdlemisi elav.

Kalakaubahindade noteerimiskomisjoni koosolekul 5. II k. a. noteeriti järgmised värske kala kokkuostu hinnad:

perior 31 s. kg. ja priima 29 s. kg. Tendents kindel. Hinnad kehtivad 5. II kuni edasiseni.

Sibulad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt 22 s. kg. Tendents püsiv.

Jõhvikad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt 32 s. kg. Tendents püsiv.

Konservkurgid, eksportkõlblikud, franko ladu Tallinn ca 5 kg neto plekktoosides kr. 2.60. Tendents elavam.

Tallinna turul maksusid 5.I s. kg.

Õunad	15—60	Kaalikas	18—20
Jõhvikad	45—50	Peet	15—20
Sibulad	25—35	Porgand	20—30
Peakapsas	25—30	Hapukapsas	25—30

Koha, värske eksportkõlblik a) alates kaal 1—3 kg hind kr. 1.—; b) alates pikkus 38 sm kuni 1 kg raskuseni kr. 0.75.

Haug, värske eksportkõlblik a) merehaug — hind kr. 0.60; b) järvehaug — kr. 0.58.

Ahven, värske eksportkõlblik a) 60—150 g kr. 0.21; b) 150 g ja raskem kr. 0.35.

Tursk, värske eksportkõlblik a) sula, kaal alates 1 kg-st kr. 0.11; b) roogitud, ilma peata, kaal alates 600 g kr. 0.22.

Hinnad arvatud franko rannik. Tendents kõigil sortidel kindel.

Tähtsamate kalasortide turuhinnad s/kg:

	Tallinn 3. II	Tartu 3. II	Narva 2. II
Iherus (merefõrell) värske	300—350	—	—
Koha värske, I valik	120—150	120—130	120
Koha " II "	100—120	—	—
Siig "	90—140	100—120	—
Haug "	70—90	40—75	70—80
Latikas "	40—70	35—70	30—40
Ahven "	30—65	20—45	25—45
Säinas "	—	30—35	—
Särg "	—	20—30	—
Linask "	50—65	40—65	—
Koger "	40—50	—	—
Luts "	40—45	35—40	60
Vimb "	40—45	—	—
Räim "	30—35	35	30
Tursk "	20—25	25	30
Tursafilee "	50—60	—	—
Klisk "	—	25	—

VÄLISMINISTERIUMI VÄLISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED

TAANI. Taani majandus esimesil sõjakuil. — (September — detsember, 1939. a.)
Danish Economy in the First Four Months of the War.

Sõja alates sept. algul oli Taani saavutanud majandusseisundi, mida kriisiaastate järel võib nimetada õitsenguks. Tegevus oli kõigil aladel suur ja töötaolu võrdlemisi väike. Samuti oli peagu saavutatud põllumajandussaaduste ja tööstussaaduste hindade tasakaal. Maa oli toorainetega rikkalikumalt varustatud kui tavaliselt forsseeritud sisseveo ja tagavarade ostude tõttu suvel. Sellega on ka suurel määral seletatav, et taani majandus, vaatamata mõnedele raskusile, jäi esimesil sõjakuil vapustusteta.

Väliskaubandus sõja 3 esimesel kuul kujunes järgmiselt (dets. statistilisi andmeid ei ole veel avaldatud): sissevedu sept. (sulgudes 1938. a. vastavad arvud) 124,3 (148,5), okt. 143,9 (152,2), nov. 177,2 (150,5) milj. kr.; väljavedu sept. 147,8 (139,9), okt. 118,8 (132,0), nov. 137,7 (123,4) milj. kr.; kolmku kolme kuu sissevedu 445,3 (451,4); väljavedu 400,6 (395,3) milj. kr. Võrreldes 1938. a. vastavate kuudega ei esine peagu mingit muudatust. Võttes aga kuud üksikult, näitab nov. suurt sisseveo tõusu ja kaubavahetuse passivsus 42,5 milj. kr. Otsides neist arvudest lähtekohti tulevikku arenemise selgitamiseks, tuleb võtta aluseks mitte niivõrd kolme kuu kokkuvõtte kui just viimase aja andmed, sest suvel muretsatud tagavarade tõttu ei avaldunud sõja mõju nii kiiresti. Teisalt tuleb pida silmas ka eksport- ja importhindade kääride tekkimist. Kuna eksporthindade tõus oli veel väike, näitavad väärtuste arvud ligikaudu koguste suhteid. Importhindade tõus oli aga suurem. Koguselt läiks sissevedu sept. ja okt. veidi tagasi, kuid nov. suurenas siiski.

Mis puutub väliskaubanduse suundadesse, on Taani väliskaubanduses ülekaalukalt mõeldud andvad 2 riiki — Inglise (ca 1/2 kogu väljaveost ja 1/3 sisseveost) ja Saksa (27% väljaveost ja 23% sisseveost). Järgnevad Rootsi ja P.-Am. Ühendriigid, kuna teiste maade osatähtsus on väike.

Sõjakuil on kaubavahetus Saksaga tugevasti suurenenud (sulgudes 1938. a. vastavad

arvud) — väljavedu Saksa: sept. 32 166 000 (26 583 000), okt. 30 551 000 (25 069 000), nov. 30 632 000 (26 011 000) kr.; sissevedu Saksast: sept. 37 389 000 (44 920 000), okt. 48 748 000 (42 943 000), novemb. 50 221 000 (38 170 000) kr. Sissevedu Saksast suurenes peamiselt raua, rauasaaduste, masinate ja keemiate alal, väljavedu Saksa aga peamiselt põllumajandussaaduste alal.

Üldlähikõik Inglise näitas teatavat tagasiminekut. Väljavedu Inglise: septembr. 82 757 000 (71 912 000), oktoobr. 54 250 000 (75 916 000), nov. 72 289 000 (64 982 000) milj. kr.; sissevedu Inglise: sept. 32 351 000 (47 661 000), okt. 49 298 000 (50 638 000), nov. 49 964 000 (51 149 000) milj. kr.

Tähelepanu väärrib transiitlähikõik suurenenud nov.: transiitlähikõik sept. 4 027 000, okt. 3 180 000, nov. 7 140 000 kr. — arvud deklareeritud sisseveoväärtuse järgi.

Seega võib tähendada, et sõda ei ole seni Taani väliskaubanduse lähikõikudes toonud järske ega ulatuslikumaid muudatusi.

Sama ei saa aga öelda hindade kujunemise kohta eksport- ja importkaupadelt, kus on tekkinud suured käärid Taani kahjuks. Taani statistika võtab hulgihindade indeksi aluseks 1935. a. 100. Seejärgi oleks importkaupade indeks, mis 1939. a. 8 esimesel kuul kõikus 110—113, sept. 140, okt. 150, nov. 156 ja dets. 164. Eksportkaupade indeks, mis esimesel 8 kuul kõikus 102—113, tõusis aga palju aeglasemalt — sept. 116, okt. 117, nov. 125, dets. 126. Kuna Taani tööstus (toorained, süsi) ja ka põllumajandus (sõetained) sõltuvad suurel määral impordist, on arusaadav, et see hindade kujunemine on Taani sõjaaegse majanduse olulisemaid probleeme, millega on seotud tööstuse ja põllumajanduse tasuvuse, rahanduse, elukalliduse ning töötaolu küsimused.

Pankade valuutatagavarad, milised veel 1939. a. märtsis olid riigipangal 101,8 milj. kr. ja erapankadel kokku 15,4

milj. kr., kahanesid kiiresti ja kujunesid järgmisiks: riigipangal: aug. 69,0, sept. 11,5 milj., okt. — 22,3 (s. o. võlg välismaale valuutas), nov. — 42,5, dets. — 48,9 milj. kr.; erapankadel kokku: aug. 2,1, sept. 35,1, okt. 52,6 ja nov. 48,0 milj. kr. Riigipanga valuutatagavarade kiire vähenemise ja valuutavõla tekkimise põhjuseks on peale hindade tõusu veel asjaolu, et sõja algusest ei müüda enam kaupu krediidile, vaid nõuti sisse ka endised krediidid (tavaliselt kolmekuised), samuti ka suuremad laenud erapankadele. Riigipanga valuutavõla kohta arvatakse, et see siiski ei kõiguta taani krooni, kuna ta tuleb tasumisele peamiselt kaupadega kliiringu teel.

Riigipangast rohkemate laenude väljaandmisega taheti säilitada ostujõudu. See aga ühes hindade tõusuga tõi kaasa paber raha käibe suurenemise ligi 140 milj. kr. Paberraha kogus, mis 1937. a. kuni sõja alguseni kõikus 375—450 milj., oli sept. 479,9, okt. 488,0, nov. 518,8 ja dets. 599,8 milj. kr. Riigipanga kullatagavara on jäänud aga peagu puutumatuks ja püsib 117,3 milj. kr.

Taani krooni kursiväärtus, mis kuni sõja puhkemiseni oli £suhtes 22,40, seoti varsti naela langemise järel ameerika dollari vahekorras 5,18, milline vahekorrd püsib tänaseni, vaatamata mõnede põllumajandusringide atavakidele. Taani krooni kullaväärtus, mis aasta I poolal kõikus 46,4—46,2, langes aasta lõpul 42,5-le.

Põllumajanduses olid lõikuse tulemused 1939. a. head, kuigi teravilja ja kartulite alal saak ei ulatunud e. a. rekordsaagini, kuid loomasööda, naeri ja suhkrunaeri alal ületas isegi 1938. a. saagi. Sõja puhkemine tõi teravilja- ja kartulihindadele suurt tõusu, ca 30—60%, kuna sisseveetava loomatoidu hind tõusis 50—65%. 16. sept. määrati teraviljale ja kartulile maksimaalhinnad (müügi puhul tootja poolt) järgmiselt: rukis 19, nisu 18, oder 17, kaer 17, segavili 17, mais 16 ja kartulid 7 kr. 1 kv.

Teiste tähtsamate põllumajandussaaduste keskmised hinnad kujunesid järgmiselt (sulgudes 1938. a. vastavad arvud): või — sept. 240 (243), okt. 240 (230), nov. 245 (247), dets. 268 (260) kr. kv. (5. jaanuarist mää-

rati võinoteeringuks 3 kr. 1 kg); liha — sept. 1,68 (1,74), okt. 1,68 (1,71), nov. 1,80 (1,58), dets. 1,92 (1,70) 1 kg; munad — sept. 1,26 (1,44), okt. 1,32 (1,54), nov. 1,90 (1,46), dets. 1,42 (1,24) 1 kg.

Teravamaks vaidlusküsimuseks Taanis on põllumajandusele sisseveetavate toorainete (loomasöödad) ja eksporditavate põllumajandussaaduste hindade suhe, mis määrab oluliselt põllumajanduse tasuvuse, põhjustab riiklike juurdemakse (6% riigi juurdemaks võile, peekonile ja munadele alates 10. nov.) ja heidab varju isegi väeringuküsimusile. Selle küsimuse lähemaks valgustamiseks lisaks eelmärgitud arvude kohta olgu tähendatud, et põllumajandussaaduste väljaveo üldsumma oli 1939. a. I poolal 540,1 (527,7) ja II poolal 604,2 (561,5) milj. kr.; põllumajandusele vajalike toorainete sissevedu oli samal ajal 86,5 (119,7) ja 102,9 (120,4) milj. kr.

Tööstuses ei ole sõda toonud märgatavaid muudatusi. Töömaht kogu 1939. a. kohta oli 7% suurem kui 1938. a. Vaadeldes sõjalolukorra mõju tootmisindeksile ja võttes 1939. a. aug. indeksiks 100, leiame, et üksikuis tööstusharudes on tootmine isegi tõusnud, näit. oli indeks nov.: piiritööstuses 122, daamide konfektsiooni alal 120 (võib olla sesoonne mõju), jalamõde-tööstuses 120, superfosfaaditööstuses 116, kjaasitööstuses 114, paberitööstuses 113, margariinitööstuses 107, kummitööstuses 102. Teisil aladel oli see aga langenud: õlletööstuses 98, puuvillakudumistööstuses 85, tsemenditööstuses 72, rauakaupadetööstuses 84, õlitööstuses 70, autotööstuses 46 (bensini ratsioneerimise tõttu). Kokkuvõttes oli aga muudatus väga väike: tarbimiskaupad 99 ja tootmisvahendid 98.

Mis puutub töötaolusse, siis oli organiseeritud tööliste hulgas, kellede üldarv 1939. a. tõusis 482 000-ni, töötute keskmine % 1938. a. kohta 21,4 ja kogu 1939. a. kohta 18,4.

Tööpalkade alal on märkimisväärne 13. nov. saavutatud kokkulepe, mis hõlmab peagu kõiki organiseeritud töölisi, peale mereeeste ja põllutööliste, ning mis seob palkade tõusu ja languse hindade indeksiga. Palku reguleeritakse automaatselt veerandaasta hindade indeksi alusel sääraselt, et iga

punkti kohta, mille võrra hindade indeks on tõusnud või langenud võrreldes ajaga, mil palk viimati oli määratud kindlaks, suurendatakse või vähendatakse palka 0,85 ööri tunnis meestöölisile, 0,55 ööri tunnis naistöölisile ja 0,35 ööri tunnis noortöölisile. Kuna lisa ei sõltu palga suurusel, tõusevad väiksemad palgad suhteliselt rohkem. Taani tööliste keskmised palgad olid aprill—juunis 1939. a.: oskustöölisil 174 ööri, mitteoskustöölisil 147 ööri ja naistöölisil 96 ööri tunnis.

Ala, kus aga teenistus sõjaküül vaatamata käitiskulude suurenemisele (palgad, kütteained), on siiski märgatavalt tõusnud, on laevandus. Kui tööstusettevõtete aktsiad nelja sõjakuu jooksul langesid keskmiselt 5—10%, tõusid need laevandusettevõtteis järgmiselt: (1935. a. — 100 ja 1939. a. sõjaeelsed kuud 120,8—128,1), aug. 121,3, sept. 147,6,

okt. 146,1, nov. 143,4, dets. 136,6. Prahihindade indeks, mis aasta esimesil kuul oli keskmiselt 127, tõusis sept. 295-le, okt. 367-le ja nov. 375-le.

Erakorralisist korraldusist majandusalal 4 esimesel sõjakuul olid tähtsamad järgmised: üldvolituste andmine valitsusele ja suure majandusnõukogu loomine; välja- ja sisseveo pidev reguleerimine; põllu- ja majandussaaduste ekspordile toetuse määramine; laevaviljakontori ning söödavilja ja söötainete sisseostu keskkontori loomine (mõlemal on sisseveo ainuõigus); prahikomitee loomine (võib määrata prahihindade kõrgust ja kirjutada ette laevade liiklemisteid); laevade ja kaupade sõjakindlustuse instituutide ellukutsumine; bensiini, kivisöe, suhkru, kohvi ja tee ratsioneerimine; määrused hindade tõusu vastu võitlemiseks ja selleks erilise hindade noteerimiskomitee loomine.

ROOTSI. Rootsli majanduslik olukord 1939. a. viimasel veerandil.

Economic Conditions in Sweden for the Last Quarter of 1939.

1939. a. neljas veerand kannab selgelt sõjapitserit. Järjest teravnenud majandus- ja meresõda halvas Rootsi väliskaubandust mitte ainult sõdivate, vaid ka erapooletute riikidega. Teravnenud meresõda nõudis suuri kaotusi inimestele, kaupade ja laevade näol ning tegi ohtlikuks laevasõidu sõdivate riikide vahendites läheduses kui ka isegi L.-Rootsi territoriaalvetes. L.-Rootsi ranniku lähedale asetatud miiniväljad on teinud võimatuks laevasõidu üle 1500—2000 tn. suurusile laevadele. Viimane asjaolu on tunduvalt raskendanud väljavedu Rootsi Läänemere sadamaist, samuti ka L.-Rootsi varustamist eriti keelualuste kaupadega, nagu kivisüsi ja koks. Kaubavahetuse raskuspunkt on seega kandunud Rootsi läänerannikul asuvaile sadamaile, mistõttu kaubavedu raudteel on tunduvalt suurenenud. Välismaiste transpordiraskuste ja tonnaaži vähesuse tõttu kahanes 1939. a. IV veerandil ka kivisöe ja koksi sissevedu.

Rahakäive Rootsis jõudis m. a. viimasel veerandil rekordulatuseni. Skandinaavia Banken'i äriindeks, arvestatud kaubanduslike väärtpaberite kliiringkäibe alusel, tõusis vastaval ajavahemikul 142,7-le, s. o. ületas 1929. ja 1937. kõrgkonjunktuuriaastate

keskmise 42,7-ga, resp. 18,1%-ga. Mainitud tõus on tingitud järgmisest asjaoludest: suurenenud kaubakäive, mida omakorda põhjustas tagavarade soetamine, avalikud kulutised sõjaliseks valmisolekuks ja neutraliteedi kaitseks, elanikkonna kulutised evakueerimiseks valmisolekuks jne. Veel võiks mainida rahakäive suurenemise põhjusina hindade tõstmist sisseveetavalt kaupadelt, krediitide muutmist teatud kaubaharudes lühiajalismaks, maksude suurenemist jne.

Need asjaolud, koos kaubanduse sularahas sooritatavate maksete kasvuga suurendasid rahatähtede käivet. Arvestamata hooajalisi kõikumusi suurenes rahatähtede käive 1000 milj. kr-lt aug. algul 1300 milj. kr-le dets. keskel, seega 30%. Pool sellest suurenemisest toimus aug. ja kahe esimese sõjanädala vältel. Aasta lõpuks tõusis rahatähtede käive 1323 milj. kr-le, millisest summast on arvatud maha hooajaline kõikumus.

Sisseveokaupade hinnakõrgenduse tagajärjel tõusis kommertskolleegiumi hulgi- ja ügi-hinnaindeks aug. kuni okt. 133-lt 150-le, s. o. 13%. Sellele järgnes teatav stabiliseerumine, nagu nähtub nov. indeksarvust, milline oli 153, ületades möödunud kuu vas-

tava arvu vaid 2%-ga. Rootsi väering, mille aluseks on kindel dollarikurs 1 \$ = 4.20 Rkr., evib enam kui 100%-st katet kulla ja deviiside näol. Siseriiklikult säilitatakse Rkr-i väärtust üldise hinnapoliitika ja töönduslike organisatsioonide poolt vabatahtlikult teostatava hinnakontrolliga. Näib olevat tõenäoline, et rahva ostujõud lähemas tulevikus väheneb eeldatava ekspordi ja ehitustegevuse kahanemise tagajärjel, kui praegune ulatuslik sissevedu praeguste kõrgete hindade juures püsib veel mõnda aega. Samuti on oodata ka ostujõu vähenemist siseturutoodete alal. Rahvamajanduse juhtmõtteks on praegu, et sõjaraskused peavad lasuma ühtlaselt kõigil rahvakihtidel. Vastavalt sellele on töövõtjate ja -andjate keskorganisatsioonide vahel lepitud kokku, et töölised saavad võimaliku elatusmaksumuse suurenemise puhul kompensatsioonid vastavalt elatusmaksumusindeksi suurenemisele kuni 75%.

Senini ei ole riigimajandusel olnud tarvidust laenude tegemiseks; samuti ei ole näha ette pikemaajaliste laenude tegemise vajadust lähemas tulevikus. Viimaste kuude jooksul tasuti isegi ühe vanema laenu jääk 181 milj. kr. suuruses.

Tootmis- ja kaubandusstatistika osutab rahuldavat koormist neil aladel. Enamik siseturutarvidusi rahuldavaist tööstustest on 100% koormatud. Vaatamata raskustele on isegi ekspordisaadusi valmistavad tööstused jätkanud võrdlemisi laialatuslikku tootmist ja ekspordi. Esimesel 3 sõjakuul,

sept.-nov. 1939. a., oli väljavedu 474 milj. Rkr. (1938. ja 1937. a. samal ajavahemikul — 487 ja 581 milj. Rkr.). Sisseveoväärtus sept.-nov. 1939 oli 662 milj. kr. (576 ja 573 milj. kr. vastu 1938 ja 1937 samal ajavahemikul). 1939. a. võrdlemisi suured arvud on osaliselt seletatavad hinnatõusuga. Kommertskolleegiumi andmeil on aug.-nov. rida sisseveokaupu tõusnud hinnalt 34% ning teatud väljaveokaubad 10%.

Rootsi m. a. 11 kuu kaubandusbilanss osutub 500 milj. Rkr.-ga passiivseks ega ole kahtlust, et ka 1939. a. maksebilanss osutab esmakordselt viimase 8 a. jooksul väljaminekute ülekaalu.

Väliskaubanduses suurenes sularahasaostatavate kaubatehingute arv, näiliselt küll enam sisse- kui väljaveo alal. Teatava väliskapitali tagasitõmbumise tagajärjel kahanes deviiside varu. Riigipanga välismaiste netonõudluste ja panga kullatagavarade turuväärtuse summa, milline m. a. aug. oli 2087 milj. Rkr., kahanes aasta lõpuks 1600 milj. Rkr.-le; 1924—33. a. vst. keskmine oli 518 milj. Rkr., milline alles möödunud aastakümne II poolel tõusis praegusele kõrgtasemele.

Vähemalt 10 milj. Rkr. suurust hoiuste seisuga omavas 85-es hoiukassas, millised järelikult esindavad $\frac{3}{4}$ kõigi hoiukassade hoiuste, vähenesid hoiused sept. ja okt. vältel 60 milj. Rkr., mis on enam kui 2% hoiuste üldsummast. Samaaegselt suurenesid laenutused 30 milj. Rkr.

BELGIA. Antverpeni ja Rotterdami sadamasse m. a. dets. saabunud laevu.

Antwerp and Rotterdam Harbour Activities in December, 1939.

Sõjategevuse puhkemine naaberriiges annab end teravalt tunda Belgia ja Hollandi sadamale. Järgnevalt kõrvutame suuremalse kaubanduskeskusesse Antverpeni ja Rotterdami saabunud laevade arvu ja tonnaaži 1938. a. arvudega.

	Antwerpen		Rotterdam	
	dets. laevu tuh.tn.	aastas laevu tuh.tn.	dets. laevu tuh.tn.	aastas laevu tuh.tn.
1939	840	533	9 524	15 909
1938	1 007	1 186	11 762	19 799
1939	—667	—658	—2238	—3591
			—838	—1278
			—3244	—4979

Arvulisest ülevaatest ilmneb, et Rotterdami sadama tegevus kannatab suhteliselt enam praeguse olukorra raskuste all kui Antverpeni oma, kuhu dets. saabus 667 laeva 653 tuh. tn mahuga vähem kui 1938. a. dets., s. o. 66,2%, resp. 55,1%. Rotterdamis oli aga tagasimineku dets. 838 laeva võrra, millede suurus oli 1278 tuh. tn ehk 71,7%, resp. 68,7%.